

(ก)
บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ขยะมูลฝอยในชุมชนเมืองบัวและศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองบัว โดยศึกษาในชุมชนเมืองบัวหมู่ที่ 1, 2, 5, 6, 10 และ 11 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น คณะครูอาจารย์ กรรมการสถานศึกษา แม่ค้าตลาดสด ร้านค้าใน ชุมชน และประชาชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 120 คน จากประชากร 5,201 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองบัวมีปัญหาขยะมูลฝอยตามสถานที่สาธารณะ ถนน บริเวณโรงเรียน วัด สวนสาธารณะ ร้านค้าในชุมชนและหนองน้ำภายในหมู่บ้าน และในครัวเรือน โดยจำแนกประเภทของขยะมูลฝอยดังนี้ เศษถุงพลาสติกบรรจุอาหาร ถูกลมและเปลือกผลไม้ กระจังเครื่องดื่ม ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว เศษสังกะสี เศษผ้าทิ้งกระจัดกระจายตามริมถนนในชุมชน โดยแยกประเภทและปริมาณได้ดังนี้ ถูพลาสติก 30.0 % ขวดแก้ว 20.0% กระจัง 10.0 % โลหะ 10.0 % กระจังเครื่องดื่ม 5.0% ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก 10.0 % เศษอาหารจากตลาดสดและร้านอาหาร 5.0 % อื่นๆ อีก 10.0 % ส่วนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองบัวประกอบด้วยกิจกรรมคือ 1) กิจกรรมโครงการประชาสัมพันธ์ 2) กิจกรรมโครงการหน้าบ้านนำมอง 3) กิจกรรมโครงการยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม 4) กิจกรรมโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล 5) โครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล 5) โครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง "ชุมชนสะอาดน่าอยู่"

จากกระบวนการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการขยะทั้งระดับครัวเรือน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สถาบันทางการศึกษา ร้านค้าและผู้ประกอบการ ต่าง ๆ จะเห็นได้จากการชุมชนให้ความร่วมมือ จัดการขยะในครัวเรือนของตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา การให้ความร่วมมือจากผู้นำชุมชนจัดให้มีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม อาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในระดับหมู่บ้าน ความสนใจนำขยะรีไซเคิลให้บุตรหลานนักเรียนไปขายและฝากกับธนาคารขยะรีไซเคิลของโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร มีการสนับสนุนกิจกรรมยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การจัดการขยะแบบยั่งยืนทางโรงเรียนเมืองบัววิทยาคารจึงจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง "ชุมชนสะอาดน่าอยู่" และนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนต่อไป ที่สำคัญชุมชนได้เรียนรู้และการนำไปใช้ในเรื่อง การนำเศษอาหาร เศษพืชผัก ผลไม้ไปหมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมัก การนำวัสดุเหลือใช้กลับมาแปรรูปเป็นของใช้ ของประดับ ตกแต่ง เพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวยามว่างจากการทำนา

สถานีอนามัยตำบลเมืองบัวได้นำกิจกรรมโครงการหน้าบ้านนำมองไปดำเนินการในกลุ่มสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ด้วยการประกวดหน้าบ้านนำมอง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวนำกิจกรรมโครงการหน้าบ้านนำมองภายใต้ชื่อโครงการประกวดหมู่บ้านสะอาดปราศจากขยะในระดับตำบลทั้ง 13 หมู่บ้านไปดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมระดับตำบลออกประเมินทุก 2 เดือนในระยะเวลา 6 เดือน มอบรางวัลต่อครั้ง สนับสนุนงบประมาณให้มีการฝึกอบรมชุมชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้กับโรงเรียนในตำบล สนับสนุนงบประมาณจัดตั้งศูนย์ขยะรีไซเคิลในรูปแบบโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลให้โรงเรียนในตำบลเมืองบัว ทั้ง 4 โรงเรียน และศูนย์ขยะชุมชนระดับหมู่บ้านด้านองค์การทางศาสนาพระครูสุธรรมวงศ์ร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมองขยะเป็นของมีค่า

จากการ จัดกิจกรรมพร้อมกันทุกภาคส่วนของประชาชนในชุมชนบ้านเมืองบัวทำให้ชุมชนสะอาด ประชาชนทุกคนมีความตระหนักรับผิดชอบต่อขยะในครัวเรือนของตนเอง มีความรู้ในการจัดการขยะและคัดแยกขยะได้ ปัญหาของขยะมูลฝอยไม่ก่อให้เกิดความรำคาญ มีภูมิทัศน์สุนทรียภาพประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขโรคติดต่ออันเกิดจากขยะลดลง เป็นที่น่าสนใจกับชุมชนอื่นที่ได้พบเห็นและนำแบบอย่างไปปฏิบัติในชุมชนของตนเอง ทั้งได้รับเชิญจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ ให้ร่วมไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน องค์กรอื่นในจังหวัดใกล้เคียง และได้นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ทั้งในระดับชุมชน ระดับอำเภอ จังหวัดและระดับประเทศ

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาของชุมชนใด ๆ หากเริ่มด้วยความเชื่อที่ว่า “ไม่มีใครแก้ปัญหาในชุมชนได้ดีเท่ากับคนในชุมชนเอง และต้องเชื่อมั่นว่าชุมชนสามารถทำได้” โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือ คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์” การแก้ปัญหาเหล่านั้นจะสำเร็จลุล่วงและยั่งยืน จากการจัดกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยที่ประสบผลสำเร็จทีมงานทุกคนเชื่อว่าสามารถที่จะนำออกไปเผยแพร่ในชุมชนใกล้เคียงในระดับตำบล ขยายไปสู่ระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อช่วยกันสร้างบ้านเมืองให้สะอาดน่าอยู่และพยายามที่จะผลักดันเข้าไปเป็นนโยบายสาธารณะต่อไป